A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete

Az ügy száma: Kfv.III.45.090/2025/5.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Katalin a tanács elnöke
Dr. Bérces Nóra előadó bíró
Dr. Kovács András bíró
Dr. Sperka Kálmán bíró
Dr. Ujhelyi-Gyurán Ildikó bíró

A felperes: ... Vármegyei Rendőr-főkapitányság
(felperes címe)

A felperes képviselője: dr. Jászkovics Adél kamarai jogtanácsos

Az alperes: alperes neve
(alperes címe)

Az alperes képviselője: dr. Tihanyi Ügyvédi Iroda
(alperesi képviselő címe;
eljáró ügyvéd: dr. Tihanyi Péter)

A per tárgya: tanulmányi szerződésből eredő megtérítési kötelezettséggel kapcsolatos közszolgálati jogvita

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: a felperes

A másodfokú bíróság jogerős határozatának száma: a Fővárosi Ítélőtábla 3.Kf.700.457/2024/5. számú végzése

Az elsőfokú bíróság neve és határozatának száma: a Debreceni Törvényszék 4.K.702.717/2023/16. számú ítélete

Rendelkező rész

A Kúria a Fővárosi Ítélőtábla 3.Kf.700.457/2024/5. számú ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 90.000 (kilencvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget. A feljegyzett 65.194 (hatvanötezer-százkilencvennégy) forint felülvizsgálati eljárási illeték az állam terhén marad.

Az ítélet ellen további perorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Az alperes 2022. szeptember 1. napjától 2022. október 30. napjáig határozott idejű munkaviszonyban, majd 2022. november 1. napjától hivatásos szolgálati jogviszonyban állt a felperessel. 2022. szeptember 1-jén a felek tanulmányi szerződésnek minősülő megállapodást kötöttek, amelyben az alperes vállalta, hogy 2022. szeptember 1-jétől 2023. június 30-áig a ... szervezésében lebonyolított, közbiztonsági járőr szakképesítést adó szakmai képzésen tanulmányokat folytat, és a külön felnőttképzési szerződésben meghatározott vizsgákat az abban előírt határidőben teljesíti. A megállapodás 6. pontja szerint a felperes azt vállalta, hogy a képzés időtartama alatt az alperes részére képzési díjat és vizsgadíjat – mint képzési költséget – fizet, ezen felül térítésmentesen biztosítja az alperes kollégiumi elhelyezését, napi háromszori étkezését és a „B” kategóriában érvényes gépjárművezetői engedély megszerzését. Az alperes a II. 7. pont g) alpontjában vállalta továbbá, hogy a képzés eredményes befejezését követően hivatásos szolgálati jogviszonyát egy évig fenntartja, és a II. 9. pont b) alpontja értelmében tudomásul vette azt is, hogy amennyiben a 7. pontban vállalt kötelezettségeit önhibából nem teljesíti, a felperes mentesül a megállapodásban vállalt kötelezettségei alól, és a képzéshez nyújtott, a megállapodás 6. alpont a) alpontjában és b) alpont ba), bc), valamint bf) alpontjaiban felsorolt pénzbeli és természetbeni támogatásokat visszakövetelheti. A felek rögzítették, hogy önhibának minősül az is, ha a munkaviszony megszüntetésének indoka a munkavállaló munkaviszonnyal kapcsolatos magatartása, továbbá, ha a hivatásos szolgálati jogviszony a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (a továbbiakban: Hszt.) 80. § (1) bekezdés f), g) pontja, (2) bekezdés b)-h) pontjai – kivétel, ha a jogviszony a Hszt. 86. § (1) bekezdésében és (2) bekezdés a) pontjában foglaltak miatti felmentéssel –, valamint a Hszt. 82. § (1) bekezdés a)-d) pontjai alapján szűnik meg.

[2] Az alperes a tanulmányok befejezésétől kezdődően a felperes ... Rendőrkapitányságán járőr munkakörben teljesített szolgálatot. Szolgálati jogviszonyát a felperes 2023. szeptember 15-én a Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pontja és 49. § (3) bekezdése alapján próbaidő alatt azonnali hatállyal megszüntette, majd 2023. szeptember 27-én felszólította az alperest a tanulmányi megállapodásból eredő 651.944 forint és késedelmi kamata 8 napon belüli megfizetésére, amely időtartam eredménytelenül telt el.

A felperes keresete és az alperes ellenkérelme

[3] A felperes keresetében 651.944 forint és annak 2023. szeptember 16. napjától számított késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest a megállapodás megszegéséből eredő visszatérítés jogcímén. Hivatkozása szerint az alperes a megállapodás II. 7. pont g) alpontjában foglalt kötelezettségét nem teljesítette, mivel hivatásos szolgálati jogviszonya azonnali hatállyal, próbaidő alatt megszűnt. Ez a megszüntetési mód a megállapodás II. 9.pont b) alpontja alapján önhibának minősül, melynek következtében a II. 6. b) alpont ba), bc) és bf) alpontjaiban felsorolt pénzbeli és természetbeni támogatások visszakövetelésére jogosult.

[4] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Érvelése szerint a megkötött megállapodás tanulmányi szerződésnek minősült, amely a Hszt. 132. § (3)

bekezdésére figyelemmel abban a részében, amely nem tartalmazta a tanulmányi támogatás pénzben kiszámított összegét, érvénytelen volt. Vitatta azt is, hogy a jogviszony próbaidő alatt történő megszüntetése az alperes önhibája körébe esne. Kiemelte, hogy a megállapodás tartalmának meghatározására ráhatása nem volt, a felsorolt jogszabályhelyekről tájékoztatást nem kapott. A megállapodás a Hszt. 100. §-ába is ütközik, mivel az abban szabályozott megtérítési kötelezettség a jogviszony próbaidő alatti megszüntetésének esetére nem terjed ki. Az alperes ezen felül vitatta a kereseti követelés összegszerűségét is, álláspontja szerint a Hszt. 100. § (2) bekezdés b) pontja alapján csupán időarányos megtérítésre lenne kötelezett. Mindezeken felül arra is hivatkozott, hogy mivel a Hszt. 287/C. §-a alapján munkavállalóként kötötte meg a tanulmányi szerződést, a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 229. § (7) bekezdése alapján megtérítésre nem kötelezhető.

Az első- és másodfokú bíróság ítélete

[5] Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest 651.944 forint és annak 2023. szeptember 16. napjától járó késedelmi kamata, valamint 32.597 forint perköltség felperesnek történő megfizetésére a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 5. § (4) bekezdésére, 134. § (1)-(3) bekezdéseire, a Hszt. 132. § (1)-(3) bekezdéseire, 164. § (6) bekezdésére, 270. § (2) bekezdésére, valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:47. § (1)-(2) bekezdéseire, 6:48. § (1) és (3)-(4) bekezdéseire hivatkozással.

[6] Az elsőfokú bíróság a felek között létrejött megállapodást – tartalma alapján – a Hszt. 132. §-a szerinti tanulmányi szerződésnek minősítette, amelyre nem az Mt., hanem a Hszt. rendelkezéseit kellett irányadónak tekinteni. Annak megítéléséhez, hogy az alperes a tanulmányi szerződésben vállalt kötelezettségeit megszegte-e, illetve annak megszegése önhibának minősül-e, a megállapodásból indult ki, és annak II. 9. pont b) alpontját, valamint II. 7. pontját értékelve annak tulajdonított jelentőséget, hogy a felek önhibának minősítették a hivatásos szolgálati jogviszony Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pontja szerinti megszűnését. Megállapította, hogy a tanulmányi szerződés a felek között kötelmi jogviszonyt keletkeztetett, és az abban foglalt kötelezettség megszegését a szerződés rendelkezései alapján kell megítélni. Mivel az alperes szolgálati viszonya a megállapodás II. 7. pont g) alpontjában meghatározott időpontot megelőzően szűnt meg, és a megállapodás szerint a próbaidő alatt, azonnali hatállyal történő megszüntetést önhibának kell tekinteni, a felperes a II. 9. pontban felsorolt támogatásokat visszakövetelhette az alperestől.

[7] Az elsőfokú bíróság arra tekintettel, hogy a követelés összege nem volt előre meghatározható, nem osztotta az alperes azon álláspontját, amely szerint a tanulmányi támogatás pénzben kiszámított összege maradéktalan rögzítésének elmaradása részleges érvénytelenséget eredményezett volna. A követelés összegszerűségének alátámasztására elfogadta a felperes által csatolt igazolásokat, amelyekkel szemben az alperes nem tudta cáfolni az igénybe vett ellátás mennyiségét és összegszerűségét.

[8] Az alperes fellebbezése folytán eljárt másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította. A fellebbezés keretei között eljárva a fellebbezésben felhívott jogszabályi rendelkezések alapján az elsőfokú ítélet anyagi jogi felülbírálatát végezte el. Ennek körében abból indult ki, hogy a felek megállapodására a Hszt. 132. §-ában rögzített tanulmányi szerződés szabályai voltak irányadóak: a felperes mint munkáltató a megállapodás I. 4. pontja alapján a szakember-utánpótlásának biztosítása

érdekében vállalta támogatni az alperes közbiztonsági járőr szakképesítést adó tanulmányainak elvégzését a munkaviszonya, valamint a hivatásos szolgálati jogviszonya keretében. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a megállapodásra az Mt. tanulmányi szerződésre vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatóak. Ugyanakkor az elsőfokú bíróság a megállapodás értelmezésekor tévesen hagyta figyelmen kívül azt, hogy a megállapodásban a Hszt. kógens, eltérést nem engedő szabályozásával szemben kikötött feltételek nem voltak alkalmazhatóak. Az EBH2009.2082. számon közzétett kúriai határozatot alapul véve a másodfokú bíróság hangsúlyozta, hogy a szolgálati viszony az állam és a hivatásos állomány tagja között létrejött különleges jogviszony, amelyben mindkét felet a sajátos szolgálati körülményeknek megfelelő, a törvényben és más jogszabályokban meghatározott jogosultságok illetik és kötelezettségek terhelik. A szolgálati viszonyra vonatkozó szabályok ezért alapvetően kógensek, ami miatt nincs lehetőség eltérő, a hivatásos állomány tagja részére kedvezőbb megállapodás megkötésére úgy, ahogyan arra a munkaviszonyban foglalkoztatott munkavállalók esetében az Mt. lehetőséget ad. A Hszt. kógens jogszabályi rendelkezéseitől a felek megállapodása és a munkáltató egyoldalú nyilatkozata sem térhet el. Túl azon, hogy a hivatásos állomány tagjaira vonatkozó jogszabályi rendelkezések kógensek (EBH2010.2259.), a bírói gyakorlat rögzítette azt is, hogy a kógens rendelkezések nem értelmezhetőek kiterjesztően [EBH2015.(helyesen: 2016.) M.11.], a kógens törvényi rendelkezés alkalmazásakor nem lehet az érdemi döntést analógiára alapozni (BH2016.250.).

[9] A másodfokú bíróság mindezek alapján megállapította, hogy a felek közötti megállapodás II. 6. pont b) alpont ba), bc) és bf) alpontjaiban felsorolt, megtérítési kötelezettség alá eső támogatásokra vonatkozó pontja azok pénzben kiszámított összegét nem tartalmazta arra az esetre, ha az alperes a vállalt időtartamot önhibából nem tölti le, így meg nem engedett módon tért el a Hszt. 132. §-ától. Ugyanígy a Hszt. 100. § (1)-(2) bekezdéseiben szabályozott megtérítési kötelezettség kógens esetköreitől eltérő kikötést rögzített a megállapodás az önhiba körébe eső, meghatározott időtartam előtti jogviszony megszűnés/megszüntetés esetére. Ezért a felperes az általa a Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pontja alapján próbaidő alatt megszüntetett jogviszony esetén – megtérítési kötelezettségre hivatkozással – alappal nem követelhette az alperes által szerződésben vállalt időtartam ki nem töltése miatti, egyébként a Hszt. 132. § (3) bekezdése ellenére pénzben ki nem fejezett megtérítést.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[10] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte az alperes perköltségben történő marasztalása mellett. Perköltség összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontjára és (5) bekezdésére hivatkozással a pertárgyérték 2,5%-ában jelölte meg. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság a Hszt. 100. § (1) bekezdését és 132. § (3) bekezdését; a Kp. 85. § (1) és (3) bekezdését, 100. § (3) bekezdését; A Kp. 84. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 346. § (5) bekezdését; az Alaptörvény 28. cikkét; továbbá a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos szolgálati viszonyban álló tagjai illetményének és egyéb juttatásainak megállapításáról, valamint a folyósítás szabályairól szóló 33/2015. (VI. 16.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet) 39. §-át megsértve határozta meg döntését.

[11] A másodfokú bíróság helytelenül értelmezte a Hszt. 132.§ (3) bekezdését, amikor az előre, konkrétan meg nem határozható összeg megjelölését hiányolta, mivel a megtérítendő összeg komponensei változhatnak a szerződés hatályban léte alatt vannak olyan összetevők, amelyek a foglalkoztatott általi igénybevételtől függenek. A BM rendelet 39. §-ában rögzített szabályozási rendszer is azt támasztja alá, hogy a megtérítendő összeg a szerződéskötéskor nem meghatározható. Ennélfogva a másodfokú bíróság értelmezése az Alaptörvény 28. cikkébe is ütközik, mivel az a vonatkozó részletszabályokat figyelmen kívül hagyja, és a valóságtól elrugaszkodott, okszerűtlen következtetést tartalmaz. A vitatott rendelkezést a BM rendelettel együttesen értelmezve okszerűen csak arra lehet jutni, hogy a szerződéskötést követően változó összeget jelent a támogatás, ezért az a szerződéskötéskor pontosan nem határozható meg, így reálisan nem várható el annak összegszerű feltüntetése. Az elsőfokú bíróság értelmezése volt helyes, amikor akként foglalt állást, hogy a megállapodást az nem teszi részlegesen érvénytelenné, hogy nem tartalmazza összegszerűen a tanulmányi támogatás pénzben kiszámított összegét, mivel a követelés összege nem volt előre meghatározható. Azt is helytállóan állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy az alperes vitatta az igénybe vett ellátás mennyiségét és összegszerűségét is, azonban ezen állításait a perben nem támasztotta alá. Ezzel szemben a munkáltató a per során csatolt iratokkal a követelés összegszerűségét igazolta, arra vonatkozóan az alperes észrevételt nem tett, az abban foglaltakat nem cáfolta.

[12] A másodfokú bíróság a Hszt. 100. § (1) bekezdésének alkalmazása során megsértette a Kp. 85. § (1) és (3) bekezdésében, valamint 100. § (3) bekezdésében foglaltakat is. A Kp. 85. § (1) bekezdése a bíróság számára azt teszi lehetővé, hogy a közigazgatási tevékenység jogszerűségét a kereseti kérelem korlátai között vizsgálja. A Kp. 100. § (3) bekezdése értelmében a fellebbezésben új tény vagy bizonyíték előadására akkor van lehetőség, ha az az elsőfokú ítélet meghozatalát követően jutott a fellebbező fél tudomására, és az – elbírálása esetén – rá kedvezőbb határozatot eredményezett volna. Az elsőfokú bíróság az alperesnek az egyoldalú önhiba kikötésére vonatkozó hivatkozásával – az alperes részletes nyilatkozatának, bizonyítási indítványának hiányában – érdemben nem foglalkozott. Az alperes első ízben a fellebbezésében fejtette ki az ezzel kapcsolatos érveit, indokait, és csak ott ütköztette a szerződéses kikötést a Hszt. szabályaival. Mindezekre figyelemmel a másodfokú bíróság jogszabálysértően bírált el egy olyan védekezést, amely az elsőfokú eljárásban az elsőfokú bíróság által hangsúlyozottan nem hangzott el. A másodfokú bíróság ítéletében nem hivatkozott a Kp. 85. § (3) bekezdésére, és szövegszerűen arra sem, hogy a bíróság hivatalból vette volna figyelembe a semmisséget. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság azon álláspontja volt helytálló, amely szerint – a jogi képviselővel eljáró alperes további előadása, indítványa hiányában – nincs abban a helyzetben, hogy ezen körülményeket érdemben vizsgálhassa.

[13] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a felülvizsgálati kérelem „elutasítását” és a felperes 90.000 forint felülvizsgálati eljárási költség megfizetésére kötelezését kérte azzal, hogy jogi képviselője általános forgalmi adó fizetésére nem kötelezett. Perköltségigényéhez csatolta a jogi képviselőjével kötött díjmegállapodást is. Az alperes állítása szerint a másodfokú bíróság a jogszabályok egybehangzó értelmezése alapján helyesen döntött.

[14] A felperes anyagi jogi érvelésével szemben az alperes arra hivatkozott, hogy a Hszt. 132. § (1) bekezdése alapján egyértelműen megállapítható, hogy amennyiben a tanulmányok elvégzését előzetesen kötelezővé tette a munkáltató a szolgálatba vétel feltételeként, akkor a kikötés jogellenes és maga a tanulmányi szerződés is semmis. A Hszt. kifejezett tilalma folytán így a tanulmányi szerződés nem minősül érvényesen megkötöttnek, és a benne foglalt kikötések alkalmazhatósága ezáltal megszűnik.

[15] A tanulmányi szerződés formai és tartalmi követelményei körében kiemelte, hogy még ha formailag megkötésre került is volna a tanulmányi szerződés, akkor is irányadó rá a Hszt. 132. § (2) és (3) bekezdése, és ez alapján annak minden lényeges tartalmi elemét írásba kellett volna foglalni, különösen a támogatás formáját és mértékét, valamint a képzés befejezése utáni szolgálati idő tartamát és a visszatérítési kötelezettséget. Ezen kötelező elemek hiányában a szerződés szintén semmisnek tekintendő.

[16] A Hszt. 132. § (3) bekezdése szerinti önhibához kötött visszafizetési kötelezettséggel összefüggésben megállapítható, hogy a megtérítési kötelezettség csak akkor áll fenn, ha az alperes saját magatartása folytán esik el a szolgálati idő letöltésétől. Jelen ügyben az alperes szolgálati viszonya a felperes döntése alapján szűnt meg a próbaidő alatt, és nem azért, mert az alperes bármilyen kötelezettségét megszegte volna. A felperes részéről történt megszüntetés okán a Hszt. 132. § (3) bekezdése szerinti visszatérítési kötelezettség nem áll fenn, mivel az nem tartozik az önhiba körébe. A munka- és szolgálati jogviszonyban is elfogadott, hogy a próbaidő alatt a munkaviszonyt mindkét fél indokolás nélkül megszüntetheti. A munka törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: régi Mt.) nyomán kialakult bírói gyakorlatot (BH 1995.608.) figyelembe véve az alperes jogviszonyának befejezése nem tekinthető önhibából történtnek, ennélfogva nem alapoz meg visszafizetési kötelezettséget.

[17] Az eljárásjogi érvei között az alperes azt hangsúlyozta, hogy a felülvizsgálati eljárás során nem a tények újravizsgálatára, hanem kizárólag jogkérdések eldöntésére nyílik lehetőség. A felperes azonban nem jelölt meg olyan konkrét jogszabálysértést vagy eljárási hibát, amely alapján a másodfokú ítélet megváltoztatása indokolható volna. A bíróságok a felperes állításait teljeskörűen megvizsgálták, a másodfokú bíróság indokolása részletes kitért a Hszt. és más törvényi rendelkezések alkalmazására, ezzel szemben a felülvizsgálati kérelem ismétlődő érdemi érvelést nem tartalmaz. A felperes nem állított új tényt és nem jelölte meg a jogsértés konkrét formáját sem, ezért a Kúria a Pp. szabályai szerint köteles a felülvizsgálati kérelmet elutasítani és a másodfokú ítéletet hatályában fenntartani.

A Kúria döntése és jogi indokai

[18] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott, az alábbiak szerint.

[19] A Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem keretei között vizsgálta felül [Kp. 115. § (2) bekezdés, 108. § (1) bekezdés].

[20] A Kúria az alperes visszautasítására vonatkozó felvetését alaptalannak találta a következők szerint. A felperes felülvizsgálati kérelme a Kp. 115. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó Kp. 100. § (2) bekezdésének maradéktalanul megfelelt, az valamennyi kötelező elemet – köztük a fellebbezést megalapozó jogszabálysértést és a jogszabályhely pontos megjelölését is – tartalmazta, így érdemben vizsgálható volt. Az alperes által felvetett semmisségi okkal kapcsolatban a Kúria azt emeli ki, hogy a jogi képviselővel eljáró alperes sem felülvizsgálati kérelmet, sem csatlakozó felülvizsgálati kérelmet nem terjesztett elő, és a Kúria a Hszt. 132. §-án alapuló olyan okot nem észlelt, amely alapján a teljes megállapodás semmisségének a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem kereteit is túllépő, hivatalból történő vizsgálata indokolt lenne.

[21] A felülvizsgálati eljárásban a felek nem vitatták azt, hogy a 2022. szeptember 1-jén létrejött megállapodás a Hszt. 132. §-ában szabályozott tanulmányi szerződésnek minősült, amely alapján a felperes azért követelte vissza az abban meghatározott pénzbeli és

természetbeni juttatásokat, mert az alperes hivatásos szolgálati jogviszonya – a felperes próbaidő alatti, azonnali hatályú megszüntetése [Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pont] folytán – a tanulmányi szerződésben meghatározott időtartam előtt megszűnt. Mivel a megállapodásban önhibaként jelölték meg a felek a Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pontjában szereplő, a hivatásos szolgálati jogviszony próbaidő alatt, azonnali hatállyal történő megszüntetését, ezért a felperes a keresetét az alperessel kötött megállapodásra alapította, és az alapján kérte az alperest a tanulmányi támogatás összegének visszafizetésére kötelezni. Ugyanakkor az alperes már az ellenkérelmében utalt az önhiba kapcsán – egyéb hivatkozásai mellett – a Hszt. 100. §-ában foglalt megtérítési kötelezettségre, és arra, hogy az sem terjed ki a jogviszony ilyen módon történő megszüntetésére (3. számú ellenkérelem III.4. pont).

[22] Az elsőfokú bíróság ítéletében a megállapodásnak a Hszt. 132. §-ával történő összevetését elvégezte, és a részleges érvénytelenségre történő felperesi hivatkozás alaptalanságát részletesen indokolta; ugyanakkor a Hszt. 100. §-ával nem foglalkozott, mivel azon az álláspontón volt, hogy a tanulmányi szerződés a felek között kötelmi jogviszonyt keletkeztet, és az abban foglalt kötelezettség megszegését a szerződés rendelkezései alapján kell megítélni {elsőfokú ítélet [47] bekezdése}. Ezzel szemben a másodfokú bíróság a Hszt. rendelkezéseinek kógens jellegét kiemelve arra fektetett hangsúlyt, hogy a megállapodás tartalmát összevesse e kógens szabályokkal, és a kereseti kérelmet ennek figyelembevételével bírálja el.

[23] A Kp. 85. § (1) bekezdése szerint a bíróság a közigazgatási tevékenység jogszerűségét a kereseti kérelem korlátai között vizsgálja. Ugyanezen szakasz (3) bekezdése értelmében a bíróság hivatalból veszi figyelembe a vitatott közigazgatási cselekmény semmisségi vagy törvényben meghatározott más érvénytelenségi okát, illetve az olyan lényeges alaki hiányosságot, amely miatt a közigazgatási cselekményt nem létezőnek kell tekinteni [a) pont]; a közigazgatási cselekménynek az ügyben nem alkalmazandó jogszabályi rendelkezésre alapítását [b) pont]; a törvényben meghatározott egyéb tényt vagy körülményt [c) pont]. A Kp. 100. § (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a fellebbezésben új tény vagy bizonyíték előadására akkor van lehetőség, ha az az elsőfokú ítélet meghozatalát követően jutott a fellebbező fél tudomására, és elbírálása esetén reá kedvezőbb határozatot eredményezett volna.

[24] A fenti szabályok értelmezése során nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jelen per tárgya nem egy tipikus közigazgatási peres eljárás, hanem közszolgálati jogviszonyból eredő jogvita, ezen felül a különös eljárások körébe tartozó marasztalási per, és azon belül is speciálisan nem közigazgatási szerv ellen indított eljárás, amelyre külön szabályok vonatkoznak [Kp. XXIII. fejezet 7. és 8. alfejezetei]. Bár ezen alfejezetek a Kp. 85. §-át érintő külön rendelkezést nem tartalmaznak, mégis szükséges kiemelni, hogy abból az egyedi jellegből következően, hogy ezekben a perekben nem egy hatósági eljárás eredményeként meghozott közigazgatási cselekmény kapcsán megjelölt jogsértésről kell dönteni, hanem egy közszolgálati jogviszonyból eredő fizetési kötelezettség fennállásáról, amelyet a felperesként fellépő munkáltató keresettel érvényesít a közszolgálati jogviszony másik alanyával – azaz egy természetes személlyel, jelen esetben a hivatásos állomány egy tagjával – szemben, aki ellenkérelmet terjeszthet elő. Ebben az esetben a bíróság Kp. 85. § (1) bekezdése szerinti döntésének kereteit a kereseti kérelem és ellenkérelem egyaránt befolyásolhatja. Ezen felül lényeges az is, hogy a felperes felülvizsgálati kérelmében a másodfokú bíróság eljárását sérelmezve állította a Kp. 85. § (1) bekezdésének sérelmét, azonban a másodfokú vizsgálat korlátait tartalmazó Kp. 108. § (1) bekezdését nem is említette, holott e szabály a fellebbezési kérelem, a csatlakozó fellebbezési kérelem és az ellenkérelem keretei között engedi a másodfokú bíróságot eljárni. Emellett a Kp. 108. § (1) bekezdése a másodfokú eljárásban is lehetővé teszi a hivatalbóli vizsgálatot, amiből az is következik, hogy a másodfokú bíróság

nem sértette meg a Kp. 85. § (3) bekezdését akkor, amikor vizsgálta a felperes kereseti követelésének alapjául szolgáló megállapodás egyes rendelkezéseinek semmisségét. Erre nemcsak e szabály, hanem a Hszt. 8. § (2) bekezdése is lehetőséget adott azáltal, hogy előírta a semmisség hivatalból történő figyelembevételét. Nem volt ezért a jogerős ítélet indokolását [Pp. 346. § (5) bekezdése] érintő súlyos hiányosság, hogy a másodfokú bíróság a Hszt. tanulmányi szerződésre vonatkozó szabályainak kógenciájából vezette le a felperesi követelés alaptalanságát.

[25] A Kp. 100. § (3) bekezdése sem sérült, mivel az alperes nem új tényt, bizonyítékot adott elő a fellebbezésében, hanem csak az ellenkérelmében foglaltakat hangsúlyozta, amikor a Hszt. 100. §-ában foglalt megtérítési kötelezettség és a megállapodás tartalmának eltérésére utalt. A felperes tévesen állította felülvizsgálati kérelmében azt, hogy az alperes az „egyoldalú önhiba” kikötésére vonatkozó hivatkozásával kapcsolatos érveit a fellebbezésében hozta elsőként elő, azt ugyanis az önhiba körében kifejtett védekezés kapcsán már az ellenkérelem tartalmazta a III. 4. pontjában. Az alperes a kereseti követelés összegszerűsége körében [ellenkérelem IV. pont] is utalt a Hszt. 100. §-ára – azon belül is annak (2) bekezdésére –, és ez az a hivatkozás, amellyel az elsőfokú bíróság nem tartotta indokoltnak foglalkozni, azonban az elsőfokú bíróság a Hszt. 100. §-át annak ellenére hagyta értékelésen kívül, hogy azzal kapcsolatos érvelést az ellenkérelem a követelés jogalapját érintően is tartalmazott, és hogy az a Hszt. 8. § (2) bekezdéséből eredően hivatalból is vizsgálandó lett volna.

[26] Mindezek alapján a felperes alaptalanul sérelmezte felülvizsgálati kérelmében az eljárási szabályok [Kp. 85. § (1) és (3) bekezdése, Kp. 100. § (3) bekezdése és a Pp. 346. § (5) bekezdése] másodfokú bíróság általi megszegését.

[27] Az eljárási kérdéseket követően a Kúria a felülvizsgálati kérelemben megjelölt anyagi jogi jogszabálysértéseket [a Hszt. 100. §-ának és 132. §-ának alaptörvénykonform értelmezését és azok BM rendelet 39. §-ával való összhangját] vizsgálta.

[28] A jelen jogvita eldöntését a felek között fennállt hivatásos szolgálati jogviszony, és az arra vonatkozó, a Hszt,-ben rögzített, alapvetően kógens szabályok határozták meg. A másodfokú bíróság is utalt több elvi jelentőségű bírósági határozatra (EBH2009.2082., EBH2010.2259., EBH2016. M.11., BH2016.250.), amelyekben a Kúria (Legfelsőbb Bíróság) egyértelművé tette, hogy e kógens szabályokkal szemben nincs jogszabályi lehetőség eltérő, a hivatásos állomány tagja részére kedvezőbb megállapodás megkötésére. A Hszt. kógens szabályaitól való eltérés lehetőségének tilalmát azóta a Kúria számos precedensértékű határozatában (Kfv.37.051/2020/6., Kfv.37.107/2020/6., Kfv.37.285/2020/6., Kfv.37.459/2020/6. stb.) megerősítette. A Hszt. szabályainak kötelező érvénye azonban nemcsak a kedvezőbb megállapodásra, hanem a hivatásos állomány tagjára nézve kedvezőtlenebb megállapodásra nézve is tilalmat eredményez: a kógens jogszabályi rendelkezésektől csak abban az esetben lehet eltérni, ha azt a törvény lehetővé teszi. Amint azt a BH2015.79. számon közzétett kúriai döntés is tartalmazza, a jogalkotó hatáskörébe tartozik annak eldöntése, hogy megteremt-e valamely juttatást, és az is, hogy azt milyen feltételek előírásával teszi.

[29] A Hszt. a 132. §-ában részletesen szabályozza a hivatásos állomány tagjával vagy a hivatásos szolgálatot vállaló személlyel köthető tanulmányi szerződés tartalmát, a feleknek a tanulmányi szerződést a jogszabályban előírt ezen tartalommal kellett létrehozniuk. Erre figyelemmel annak lényeges – és minimális – tartalmi elemét kellett képeznie a Hszt. 132.§ (2) bekezdésének megfelelően a képzés tárgya, időtartama, helye, a teljesítés módja, határideje, a költségek viselése, a kötelezettségek rögzítése. A Hszt. 132. § (3) bekezdése szerint a tanulmányi szerződésben meg kell határozni a hivatásos állomány tagját vagy a hivatásos szolgálatot vállalót megillető támogatás formáját és mértékét, a tanulmányok befejezése után a rendvédelmi szervnél kötelezően szolgálati viszonyban eltöltendő idő

tartamát, továbbá a tanulmányi támogatás pénzben kiszámított összegére vonatkozó megtérítési kötelezettséget, ha a hivatásos állomány tagja a tanulmányait nem fejezi be, vagy a szerződésben vállalt időtartamot önhibából nem tölti le.

[30] Azt, hogy mi tekinthető önhibának, nem részletezi a Hszt. tanulmányi szerződésre vonatkozó 132. §-a. Ennek oka az, hogy maga a Hszt. a szolgálati viszony megszűnéséről szóló IX. fejezetében „Megtérítési kötelezettség” címszó alatt [Hszt. 100. § (1)-(2) bekezdései] külön rendelkezéseket tartalmaz arra, hogy a szolgálati viszony mely okból történő megszűnése esetén terheli a hivatásos állomány tagját a tanulmányi támogatás teljes, vagy időarányos mértékben történő megtérítésének kötelezettsége. E szabályozásra is vonatkozik a Hszt. egészére jellemző kógencia, ezért a hivatásos állomány tagja kizárólag akkor köteles a tanulmányi támogatás teljes, vagy részbeni összegének a megtérítésére, ha a szolgálati viszonya a Hszt. 80. § (1) bekezdés f) vagy g) pontja, (2) bekezdés b) vagy f) pontja, a 82. § (1) bekezdés a) vagy c) pontja, vagy a 86. § (2) bekezdés b)–d) pontja alapján került megszüntetésre [Hszt. 100. § (1) bekezdése]. E szabály eltérést nem enged, ezért attól – a fentebb kifejtettekre figyelemmel – sem a hivatásos állomány tagjának javára, sem terhére nem állapítható meg további megtérítési kötelezettséget – illetve az az alóli mentességet – eredményező megszűnési ok. A Kúria e körben rámutat arra, hogy bár a Hszt. a korábban hatályos, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: rHszt.) megtérítési kötelezettségről szóló 62. §-ában meghatározott szabályozást nagyobbrészt fenntartotta, azt a szabályt nem vette át, amely expressis verbis kimondta, hogy megtérítési kötelezettség terheli a hivatásos állomány tagját akkor is, ha a próbaidő alatt szűnik meg a szolgálati viszonya [rHszt. 62. § (1) bekezdésének utolsó mondata]. Ez pedig azt eredményezte, hogy a Hszt. hatálya alatt a jogviszony próbaidő alatt történő megszüntetése [Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pontja] akkor sem nem tekinthető olyan oknak, amely megtérítési kötelezettséget von maga után, ha azt a felek a tanulmányi szerződésben kikötötték. Erre figyelemmel helyesen állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a felek által megkötött tanulmányi szerződés a Hszt. 100. § (1)-(2) bekezdéseiben szabályozott megtérítési kötelezettség rendelkezéseitől eltérő kikötést rögzített az önhiba körében. A felek nem állapodhattak volna meg a megtérítési kötelezettség körében a Hszt. 100. §-ában meghatározott okoktól eltérő tartalommal, ezért önhibaként a Hszt. 100. § (1) bekezdésétől eltérő további okként nem jelölhették volna meg a Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pontjában nevesített, a szolgálati viszony próbaidő alatt azonnali hatállyal történő megszüntetését. Ez a szerződéses kikötés ugyanis a Hszt. 100. §-ába ütközik, és mint ilyen, a Hszt. 8. § (1) bekezdése alapján semmis jognyilatkozatnak minősül, amit a Hszt. 8. § (2) bekezdését alkalmazva a bíróság is hivatalból köteles észlelni.

[31] Tekintettel arra, hogy a felperes az alperes hivatásos szolgálati jogviszonyát a Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pontja alapján szüntette meg, és a tanulmányi támogatást visszakövetelő kereseti kérelmét a Hszt. kifejezetten erre vonatkozó 100. §-a helyett a megállapodás (tanulmányi szerződés) II. 9. pont b) alpontjára alapította, amelynek a Hszt. 80. § (2) bekezdés h) pontját is az önhiba körébe vonó rendelkezése jogszabályba ütközés miatt semmis, a másodfokú bíróság jogszabálysértés nélkül utasította el a keresetet mint megalapozatlan követelést.

[32] Mindezekből következően a másodfokú bíróságnak szükségtelen volt állást foglalnia a tekintetben, hogy a felek közti megállapodás (tanulmányi szerződés) eltért-e egyebekben a Hszt. 132. § (3) bekezdésének vitatott rendelkezéseitől, mivel ennek abban az esetben lett volna jelentősége, ha az alperest megtérítési kötelezettség terhelte volna. Erre figyelemmel a Kúria a jogerős ítéletnek a Hszt. 132. § (3) bekezdésével kapcsolatos megállapításait mellőzte, és ebben a körben maga is indokolatlannak tartotta a jogszabálysértés vizsgálatát tekintettel arra, hogy a Hszt. 132. § (3) bekezdésén ítéleti

rendelkezés nem alapult, a kereset elutasítására abból az okból került sor, hogy a felperes a kereset jogalapjaként nem tudott megjelölni olyan jogszabályi rendelkezést, amely alapján a tanulmányi támogatás megtérítését alappal követelhette volna.

[33] Mindezek alapján a Kúria a jogerős ítéletet – az indokolás módosításával – a Kp. 121. § (2) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A döntés elvi tartalma

[34] *A Hszt. szabályai kógensek, ezért azoktól – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a felek megállapodása a hivatásos állomány tagjának sem a javára, sem a terhére nem térhet el.*

Záró rész

[35] A felülvizsgálati eljárásban pervesztes felperes a Kp. 35. §-ában foglaltak alapján alkalmazandó Pp. 83. § (1) bekezdése szerint köteles megfizetni az alperes felülvizsgálati eljárásban felmerült, a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi és kamarai jogtanácsosi költségről szóló 17/2024. (XII. 9.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontja alapján felszámított felülvizsgálati eljárási költségét.

[36] Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 39. § (1) bekezdése, valamint 50. § (1) bekezdése szerint számított, feljegyzett felülvizsgálati eljárási illeték a Kp. 35. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 102. § (6) bekezdésére figyelemmel az állam terhén marad, tekintettel arra, hogy a pervesztes felperest az Itv. 5. § (1) bekezdés c) pontja szerint személyes illetékmentesség illeti meg.

[37] Figyelemmel arra, hogy a felek a Kp. 115. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó Kp. 107. § (1) bekezdése alapján nem kérték tárgyalás tartását, a Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Kp. 115. § (2) bekezdése által alkalmazni rendelt Kp. 99. § (3) bekezdése értelmében irányadó Kp. 77. (1) bekezdése szerint tárgyaláson kívül bírálta el.

[38] A felülvizsgálati eljárásban meghozott döntés elleni további perorvoslat lehetőségét a Kp. 116. § d) pontja zárja ki.

Budapest, 2025. szeptember 23.

Dr. Farkas Katalin s.k. a tanács elnöke, Dr. Bérces Nóra s.k. előadó bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Ujhelyi-Gyurán Ildikó s.k. bíró

A kiadmány hiteléül:

tisztviselő